

СРПСКО ГЕОГРАФСКО ДРУШТВО
SERBIAN GEOGRAPHICAL SOCIETY

Година L

Број 46

ISSN 0351-0050
UDK 91

ГЛОБУС

Часопис за методолошка и дидактичка питања географије
Journal for methodological and didactical questions in geography

Уредник - *Editor*
др Мирољуб А. Милинчић

Београд - Belgrade
2021.

„Глобус” – часопис за методолошка и дидактичка питања географије

Уређивачки одбор:

Др Ненад Живковић	Др Јован Плавша (Нови Сад)
Др Даница Шантић	Др Нено Димов (Бугарска)
Др Јелена Луковић	Dr Daniel Goler (Немачка)
Мр Ивица Шантић	Dr Andreas Winkler (Немачка)
Др Мирољуб Миљинчић	Др Марко Кревс (Словенија)
Др Снежана Вујадиновић	Др Јиржи Бански (Пољска)
Др Славољуб Драгићевић	Др Николај Слука (Русија)
Др Рајко Ѓњато (БиХ, Република Српска)	Dr Jeffrey Lash (САД)
Др Јелена Ћалић (ГИ „Ј. Цвијић” САНУ)	

Технички уредници: мср Драган Петровић и мср Урош В. Миљинчић

Издавач:

Српско географско друштво, Београд
Студентски трг 3/III, тел. 011/2184-065
Рукописи су примљени и рецензирани до 31. 12. 2021. године

СР – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

91
372.891

ГЛОБУС : часопис за методолошка и дидактичка питања
географије : journal for methodological and didactical questions
in geography / уредник = editor Мирољуб А. Миљинчић.
Год. 1, бр. 1 (1969)- . - Београд
(Студентски трг 3/III) : Српско географско друштво,
1969- (Београд : Форма Б). - 24 cm

Годишње. - Часопис није излазио 1985 - 1992;
обновљен је 1993. године са бр. 17
ISSN 0351 0050 - Глобус (Београд)
COBISS.SR-ID 133408519

«РУССКОЕ КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ В СЕРБИИ»,
ЦЕНТАР РУСКОГ ГЕОГРАФСКОГ ДРУШТВА У СРБИЈИ, БЕОГРАД,
2020, РЕДАКТОР ДР МИРОЉУБ МИЛИНЧИЋ

Драган Петровић*¹

*Научни саветник - Институт за међународну политику и привреду

Центра Руског географског друштва у Србији на руском језику је 2020. године објавио интересантну и вредну књигу под именом *Русское культурное наследие в Сербии (Руско културно наслеђе у Србији)*. Иста је реализована од тима научних радника и стручњака из Србије и Русије, а у редактури професора Географског факултета у Београду др Мирољуба Милинчића. Књига представља у техничком смислу луксузно издање од 334 стране, тврдог повеза и са прилозима фотографија у боји на квалитетној хартији и штампи.

Књига има три велике целине «Нематериалное культурное наследие» („Нематеријално културно наслеђе”), «Материалное культурное наследие» („Материјално културно наслеђе”) и «Люди», („Људи”). У поглављу Нематеријално културно наслеђе (27 до 68 стране), представљени су организације (културног, просветног, хуманитарног и опште друштвеног карактера), некадашње институције, грамате, као и паркови, па и некадашњи храмови (попут Калмичког будистичког храма), поезија, некадашње новине и издања везана за руско културно наслеђе у Србији. Ради се о 49 прилога у овом поглављу, па можемо на њих да се осврнемо селективно. Иако је руско културно наслеђе у Србији врло богато и вишеслојно, посебно је фреквентно у међуратном периоду и везано је за руску белу емиграцију која се ту населила. На простору Краљевине СХС у једном тренутку је и до 100.000 миграната, а потом се услед њихове миграције даље ка Чехословачкој, Француској и неким другим дестинацијама тај број свео на око 40.000, са великим уделом управо у Србији и осталим српским етничким просторима. Други важан талас руског (совјетског) културног присуства је везан за 1944. годину и долазак совјетске армије у заједничком ослобађању са југословенским антифашистима од нацистичких снага Србије и других области Југославије. Овај талас се протеже приближно

¹ Контакт адреса: draganpetrovic83@gmail.com

све до 1948. године, до када је била снажна сарадња ФНР Југославије са СССР, па из овог периода има доста тековина културне сарадње. Наравно да је и Србија (као Краљевина и пре тога Књажевство) имала развијену сарадњу са Царском Русијом (Руском Империјом), као и да се сарадња Југославије, као и СР Југославије (Србије и Црне Горе), а потом и Србије са Русијом (пре тога СССР) у области културе и друштва у целини развијала и да је стога материјално и нематеријално наслеђе културне сарадње врло бројно на српском тлу. У питању су бројна друштва, научни и стручни институти, црквена удружења, клубови пријатељства, струковна друштва са руским предзнаком. У области културе и фолклора споменули би Кубански козачки хор и Удружење делатника интелектуалних и радничких из Ниша, Прву руско-српску женску гимназију у Великој Кикинди, Културно друштво у Суботици, Први руски кадетски корпус у Белој Цркви, Руско-српски клуб у Београду, Руско-српско-хрватско-словеначки клуб у Суботици, Правни факултет у Суботици, Руски санаториј у Панчеву, Руски научни институт у Београду, Руско археолошко удружење, Руски клуб Казбек у Београду и др.

Када је у питању поглавље о руском материјалном културном наслеђу на територији Србије (стр. 69 до 136) оно има чак 109 одредница. Најчешће су у питању споменици, меморијални комплекси, манастири и цркве, надгробна обележја, меморијални комплекси, гробља, зграде и друга велика здања у градовима (већнице, хотели, библиотеке, позоришта), капеле... Пажњу изазива хотел Москва и Гранд хотел Петроград у Београду, Руски центар науке у Београду, зграде градске управе и царине у Смедереву, Народно позориште у Нишу, Храм Александра Невског у Београду, Иверска капела на Звездари (Београд), Градска библиотека у Вршцу, манастир Св. Луке код Варварина, манастир Св. царских мученика Романових (код Бајине Баште), више меморијалних комплекса црвеноармејцима (Бор, Зајечар, Горњи Милановац, Суботица, Бела Црква, Ритопек, Сремска Митровица), меморијалне фонтане у Белом Потоку и Бољевцима, цркве у Зрењанину, код Алексинца, црква Св. Троице у Београду, код Сремских Карловаца, код Краљева, у Белој Цркви, код Чајетине, ресторан Руски цар у Београду.

Руски културни центар у Београду, односно како се данас неформално назива Руски дом, подигнут је 1933. године у улици Краљице Наталије и до данашњих дана је остао препознатљиво здање самог Београда. У велелепној централној сали Руског дома, која са балконом и ложама има око 460 места одвијају се манифестације културног типа, као и у нешто мањој сали (за балет, изложбе и друге намене) која припада овом здању. Ту су и библиотека руских књига, књижара и низ других одељења.

Хотел Москва је препознатљиво здање самог центра града, отворено је још 1908. године и својим замашним архитектонским стилем и локацијом представља једно од симбола Београда. Храм Светог Александра Невског је почео да се прави још крајем XIX века, потом је дислоциран на ивицу улице Цара Душана и завршена 1912. године, где се и сада налази. Храм је дограђен 1927-1929. године. Црква је у почетку замишљена као архитектонско решење по моделу на српске средњовековне цркве моравске школе, да би након Првог светског рата донекле измењено. Руски цар на углу Кнез Михајлове улице и Обилићевог венца, је такође једно од препознатљивих места које чине имиџ Београда. Објекат је подигнут током прве половине двадесетих година XX века (отворен 1926.), а на његовом месту се пре тога налазио истоимени објекат подигнут у славу руског цара Николаја још 1900. године. Народно позориште у Нишу је пројектовао Всеволд Татаринов архитекта беле емиграције и има око 600 места.

Треће поглавље књиге је посвећено истакнутим појединцима Русима који су деловали на подручју Србије, њих око 200 (стр. 137 до 314). Интересантан је Штрандман Василиј Николајевич, који је био посланик (амбасадор) током грађанског рата у Русији, беле Колчакове владе, односно Краљевина СХС је била једина земља у свету која је признала ту државу и имала дипломатска представништва са њом. Посланик Штрандман, је потом у читавом међуратном периоду, био посланик те непостојеће државе, пошто је званични Београд тек пролећа 1940. успоставио званичне дипломатске и трговачке односе са СССР. Штрандман је био велики пријатељ краљевске куће Карађорђевић и високих кругова СПЦ у том периоду. Шербина Григориј Стеванович је био руски конзул у Косовској Митровици, где је убијен 1903. године и где постоји споменик посвећен њему. Такође у Београду на Бановом Брду постоји улица његовог имена. Родошкин Константин Константинович је био дипломатски представник царске Русије код Карађорђево Србије 1807-1813. Рајевски гроф, рођен на Криму био је као пуковник добровољац у време српско-турског рата 1876. где је и погинуо. Пре тога је био у име цара Александра II у мисији у Србији 1867. На месту погибије Рајевског подигнута је црква Свете Тројице у Доњем Андоровцу 1903. Од пута па до улаза у храм истичу се дрвореди липа које су донесене, како каже још једна легенда, из села Разумовске у Украјини, са некадашњег имања грофа Рајевских. Свето словенско дрво, липа, наткриљује на овом месту, ваљда као нигде другде, и легенду и стварност о рату 1876. у којем је братство по оружју Срба и Руса овековечено споменом какав је ова знаменита црква. Рајевски је био прототип главног јунака Вронског у Толстојевој Ани Карењиној.

У области науке је велики број Руса, углавном пореклом из беле емиграције који су достигли значајне резултате боравећи на српским просторима. Византолог Василије Острогорски, историчари Старог века, Струве и Машкин, Пушкин Николај хемичар, Серебрјаков Константин и Пио Улски Георгије професори механике, Краснов Николај архитекта, Демченко Григорије историчар права, Ласкарев Владимир геолог, Погодин Александр историчар и филолог, Фармаковски Владимир инжењер само су неки са великог списка Руса научних радника и интелектуалних стваралаца у Србији. У овој монографији се могу наћи веома драгоцени сабрани подаци из њиховог живота и стварања. Такође ту је велики број биографија и главних одредница везано за друге Русе који су стварали на простору Србије у различитим областима, од војске до здравства, просвете, дипломатије, цркве и црквених питања.

Посебан значај у књизи за читаоце имају илустрације, углавном фотографије руске културне баштине у Србији. На стварању ове књиге заједничку улогу је имало већи број научних радника, интелектуалаца и сарадника из Русије и Србије који су допринели да се напише монографија о руском културном наслеђу у Србији, а најистакнутију улогу међу њима је имао редактор проф. др Мирољуб Милинчић, као и Центар Руског географског друштва у Србији као институција – издавач овог дела.

Садржај

Ана Спремић, Добрила Лукић НАСТАВА ГЕОГРАФИЈЕ У ОПШТЕМ СРЕДЊЕМ ОБРАЗОВАЊУ У РУСКОЈ ФЕДЕРАЦИЈИ	3
Марко Николић, Гордана Томоњић НАСТАВА ГЕОГРАФИЈЕ У ДИГИТАЛНОМ ОКРУЖЕЊУ – ЕГЗЕМПЛАРНИ МОДЕЛ	17
Милка Грмуша О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ГЕОГРАФИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ У КОНТЕКСТУ САВРЕМЕНИХ ИДЕЈА СОЦИО-РЕАЛИЗМА И ИДЕЈЕ „МОЋНОГ ЗНАЊА”	29
Стеван М. Станковић ХИДРОГРАФСКЕ ТУРИСТИЧКЕ ВРЕДНОСТИ СРБИЈЕ	39
Милутин А. Љешевић, Милутин Мркша, Јелена Голијанин ДЕТЕРМИНАЦИЈА ЕКОЛОШКИХ ЦИЉЕВА У СИСТЕМУ ПРОГРАМИРАЊА ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА НА ЛОКАЛНОМ И НАЦИОНАЛНОМ НИВОУ	63
Марко В. Милошевић, Славољуб Драгићевић, Иван Новковић ПОЈАМ, ЕЛЕМЕНТИ И КЛАСИФИКАЦИЈА КЛИЗИШТА	75
Милимир Лојовић, Обрен Гњато, Срђа Поповић СТЕЋЦИ НА ПОДРУЧЈУ ИСТОЧНЕ ХЕРЦЕГОВИНЕ КАО ПОТЕНЦИЈАЛ ЗА РАЗВОЈ ТУРИЗМА	95

Ивана Пењишевић РЕГИОНАЛНОГЕОГРАФСКА ПРОУЧАВАЊА НАСЕЉА И ПОРЕКЛА СТАНОВНИШТВА ЗАПАДНОГ ПОМОРАВЉА	115
Драган В. Петровић, Урош Милинчић, Анђела Недельковић, Урош Дурлевић ПРОМЕНЕ У РАЗВОЈУ И РАЗМЕШТАЈУ СТАНОВНИШТВА ГРАДА КРАГУЈЕВЦА	125
Миодраг Радановић, Марко Николић МЕДИЦИНСКО-ГЕОГРАФСКИ ПРИСТУП У ПРОУЧАВАЊУ МОРСКЕ БОЛЕСТИ	137
Миодраг Радановић ГЕОГРАФСКЕ ДЕТЕРМИНАНТЕ АНЕМИЈЕ	149
Јелена Хаидињак ГЕОГРАФСКИ ФАКТОРИ ОБОЉЕВАЊА ОД ТУБЕРКОЛОЗЕ	159
Лазар Живић, Ксенија Секулић, Теодора Димитијевић, Лазар Арсић, Велько Мицић, Марија Ђурковић, Кристина Крстић ПЕРСПЕКТИВЕ РАЗВОЈА КУЛТУРНЕ РУТЕ „МОНАСТИРИ КОСОВА И МЕТОХИЈЕ” У ФУНКЦИЈИ ОБОГАЂИВАЊА ТУРИСТИЧКЕ ПОНУДЕ СРБИЈЕ	171
Стеван М. Станковић БИБЛИОГРАФИЈА АКАДЕМИКА МИЛИСАВА ЛУТОВЦА	185
ПРИКАЗ КЊИГА	
Микица Сибиновић СРБИЈА И БАЛКАН НА СТАРИМ ГЕОГРАФСКИМ КАРТАМА ЕВРОПСКИХ КАРТОГРАФА	197
Драган Петровић РУССКОЕ КУЛЬТУРНОЕ НАСЛЕДИЕ В СЕРБИИ	201
ПРИКАЗ КАМПОВА	
Щеглова Иванна, Ходыкина Мариа, Титова Екатерина, Нина Чегар, Урош Дурлевић, Сергеј Комазец СЕДМИ МЕЂУНАРОДНИ ЛЕТЊИ СРСКО-РУСКИ ЕКОЛОШКО-ГЕОГРАФСКИ КАМП	205